

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Mirek (przewodniczący)
SSN Jerzy Grubba (sprawozdawca)
SSN Jarosław Matras

Protokolant Danuta Bratkrajc

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Jarosława Szuberta
w sprawie **I. S. i K. B.**

skazanych z art. 14 § 1 k.k. w zw. z art. 19 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 23 października 2024 r.,

kasacji, wniesionych przez obrońców skazanych

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi

z dnia 29 listopada 2021 r., sygn. akt II AKa 207/20

zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 29 maja 2019 r., sygn. akt IV K 82/16,

**1) uchyla zaskarżony wyrok w stosunku do skazanych: I. S. i K. B.,
a także, na podstawie art. 435 k.p.k., w stosunku do skazanych M.
W. (obecnie T. L.), S. L., K. J. oraz J. B., co do którego na podstawie
art. 17 § 1 pkt 5 k.p.k. postępowanie umarza albowiem oskarżony
zmarł, w pozostałym zaś zakresie sprawę przekazuje do
ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Łodzi;**

- 2) zarządza zwrot opłat od kasacji w kwotach po 750 zł wniesionych przez I. S. i K. B.;**
- 3) kosztami procesu co do oskarżonego J. B. obciąża Skarb Państwa.**

I.S. stanął pod zarzutami tego, że:

1. w czasie od listopada 1998 r. do lipca 2001 r. w T., Ł., S., Ł., L., O., Z., B. i w innych miejscowościach w województwach [...], [...], [...], [...], działając wspólnie i w porozumieniu, z innymi ustalonymi i nieustalonymi, odpowiadającymi w odrębnych postępowaniach, osobami, brał udział w zorganizowanej grupie o zbrojnym charakterze, mającej na celu popełnianie przestępstw, a w szczególności zabójstw, rozbojów z użyciem broni palnej, wymuszeń rozbójniczych, narażaniu ludzi na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszkodzenia ciała poprzez eksplozję ładunków wybuchowych opisanych w art. 148 § 2 k.k., 280 § 2 k.k., 282 k.k., 160 k.k. i innych, przy czym I.S. działał w czasie od maja 1999 roku do czerwca 2001 roku, a jego udział polegał na zlecaniu zabójstw, dokonywaniu zabójstw, wymuszeń rozbójniczych, przy czym w zakresie udziału w tej grupie w czasie do 28 czerwca 1999 roku prowadzone jest przez Prokuraturę Apelacyjną w Łodzi odrębne postępowanie przygotowawcze o sygn. [...], tj. przestępstwa z art. 258 § 2 k.k.
2. w dniu 6 czerwca 2001 r. w B. w województwie [...] działając wspólnie i w porozumieniu, a nadto z osobą, co do której materiał dowodowy wyłączono do odrębnego postępowania, w warunkach zorganizowanej grupy przestępczej o zbrojnym charakterze opisanej w punkcie 1, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej i zmuszenia M.M. do wydania pieniędzy w nieustalonej dotychczas kwocie, w umundurowaniu funkcjonariusza policji wykorzystując samochód marki V., uzyskany wyłącznie w tym celu i następnie wyposażony w sygnał świetlny używany przez policję, pod pozorem kontroli drogowej zmusili M.M. do zatrzymania kierowanego przez niego samochodu marki M. zarejestrowanego za numerem [...],

następnie do okazania dokumentów w postaci dowodu rejestracyjnego i polisy ubezpieczenia tego pojazdu, prawa jazdy, z kolei do zajęcia miejsca w opisanym pojeździe marki V., po czym posługując się posiadaną bez zezwolenia bronią palną w postaci pistoletu, używając w celu doprowadzenia wymienionego do stanu bezbronności, przemocy polegającej na uderzaniu pięściami oraz trzymaną w ręce wskazaną bronią palną w głowę oraz kopaniu obutymi stopami w tułów, czym spowodowali u M.M. liczne rany tłuczone na głowie, w okolicy ciemieniowej i potylicznej, podbiegnięcia krwawe w okolicy potylicznej, obrzęk paliczka bliższego kciuka dłoni prawej z bólowym ograniczeniem ruchomości w stawie międzypaliczkowym, to jest obrażenia naruszające czynności narządów ciała na czas poniżej siedmiu dni, lecz zamierzonego skutku w postaci pozbawienia wolności M.M. do czasu wypłaty za jego uwolnienie pieniędzy nie osiągnęli z uwagi na ucieczkę pokrzywdzonego, przy czym I. S., którego rola polegała na dostarczeniu samochodu służącego popełnieniu przestępstwa oraz nakłonieniu do popełnienia tego przestępstwa ustalonych, odpowiadających w tym samym postępowaniu osób, przestępstwa tego dopuścił się będąc uprzednio skazanym za umyślne przestępstwo podobne na karę pozbawienia wolności i w ciągu 5-ciu lat po odbyciu co najmniej 6-ciu miesięcy kary,

tj. przestępstwa z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 282 k.k. i z art. 227 k.k. i z art. 189 § 1 k.k. i z art. 263 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. w zw. z art. 65 k.k.

3. w czasie od 19 czerwca 2001 r. do 29 czerwca 2001 r. w B., T. i w innych miejscowościach w województwach [...], działając wspólnie i w porozumieniu z innymi ustalonymi, odpowiadającymi w tym samym postępowaniu osobami, a nadto z osobą, co do której materiał dowodowy wyłączono do odrębnego postępowania, w warunkach zorganizowanej grupy przestępczej o zbrojnym charakterze opisanej w punkcie 1, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, bezprawnie pozbawili wolności na czas powyżej siedmiu dni oraz w sposób łączący się ze szczególnym udręczeniem, Z.J., po czym przetrzymując wymienionego jako zakładnika i grożąc zamachem na jego życie, a nadto powodując u Z. J. ciężki uszczerbek na zdrowiu w postaci amputacji palca piątego lewej ręki, stanowiący trwałe zniekształcenie ciała pokrzywdzonego, doprowadził A. i Z. J. do rozporządzenia mieniem w kwocie

250.000 złotych, przy czym I.S., którego rola polegała na dostarczeniu samochodu służącego popełnieniu przestępstwa oraz nakłonieniu do popełnienia tego przestępstwa ustalonych, odpowiadających w tym samym postępowaniu osób, przy czym przestępstwa tego dopuścił się będąc uprzednio skazany za umyślne przestępstwo podobne na karę pozbawienia wolności i w ciągu 5-ciu lat po odbyciu co najmniej 6-ciu miesięcy kary,

tj. przestępstwa z art. 189 § 2 k.k. i z art. 252 § 1 i 2 k.k. i z art. 282 k.k. i z art. 156 § 1 k.k. pkt 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. w zw. z art. 65 k.k.

4. w kwietniu 1999 roku w T., Ł. i w innych miejscowościach w województwie [...], działając wspólnie i w porozumieniu, w warunkach zorganizowanej grupy przestępczej, w zakresie udziału, w której co do I.S. w zakresie udziału w związku przestępczym w czasie do 28 czerwca 1999 roku skierowano do Sądu Okręgowego w Łodzi akt oskarżenia w sprawie o sygn. [...], a w czasie od maja 1999 roku do lipca 2001 roku skierowano akt oskarżenia w sprawie o sygn. [...], działając w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie, nakłaniali J.K. i S.W. do dokonania zbrodni zabójstwa W.G., w ten sposób, że wskazali osobę pokrzywdzonego, jej miejsce zamieszkania, udzielili informacji co do jego wyglądu, pojazdu którym się porusza, dostarczyli broń palną oraz przekazali kwotę 15.000 złotych mającą stanowić wynagrodzenie za dokonanie zabójstwa,

tj. przestępstwa z art. 18 § 2 k.k. w zw. z art. 148 § 2 pkt. 3 i 4 k.k. w zw. z art. 65 k.k.

K.B. stanął pod zarzutem tego, że:

- w sierpniu 1999 roku w Ł., działając wspólnie i w porozumieniu, a nadto z innymi ustalonymi osobami, co do których materiał dowodowy wyłączono do odrębnego postępowania, przy czym K.B. w warunkach zorganizowanej grupy przestępczej o zbrojnym charakterze opisanej w punkcie 1, w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie, kierowali pozbawieniem życia T. R. w ten sposób, że zlecili dokonanie zabójstwa, R.T., wskazali osobę, która ma być pozbawiona życia, przekazali fotografię tej osoby, wskazali miejsca jej zamieszkania i pobytu, udzielili informacji co do pojazdów samochodowych, którymi się porusza oraz przekazali przed dokonaniem zabójstwa łącznie kwotę 40.000 złotych stanowiącą zapłatę za dokonanie zabójstwa po czym R. R. przy użyciu posiadanej bez zezwolenia broni palnej w dniu 12 sierpnia 1999 r. w bezpośrednim zamiarze pozbawienia życia T. R.

oddął w kierunku wymienionego co najmniej trzy strzały czym spowodował u T. R. rany postrzałowe głowy, szyi i tułowia z uszkodzeniami dużych pni naczyniowych w przebiegu kanałów ran skutkujące śmiercią gwałtowną, tj. przestępstwa z art. 148 § 2 pkt 3 i 4 k.k. i z art. 263 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 65 k.k.

Sąd Okręgowy w Łodzi wyrokiem z dnia 29 maja 2019 r. w sprawie IV K 82/16 uznał oskarżonego I. S. za winnego popełnienia zarzuconych mu przestępstw i wymierzył:

- za czyn 1 (zakwalifikowany z art. 258 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. i art. 4 § 1 k.k.) karę roku pozbawienia wolności,
- za czyn 2 (zakwalifikowany z art. 252 § 1 k.k. i art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i art. 64 § 1 k.k. i art. 65 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k.) oraz czyn 3, przyjmując iż oba te czyny stanowią ciąg przestępstw w rozumieniu art. 91 § 1 k.k., na podstawie art. 252 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. i art. 65 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. karę 3 lat pozbawienia wolności,
- za czyn 4 karę 9 lat pozbawienia wolności.

Jednostkowe kary objęto karą łączną 12 lat pozbawienia wolności.

Oskarżonego K. B. również uznano za winnego popełnienia zarzuconego mu przestępstwa, które zakwalifikowano z art. 148 § 1 k.k. i za to przy zastosowaniu art. 60 § 3 k.k. i art. 60 § 6 pkt 2 k.k. wymierzono mu karę 7 lat i 11 miesięcy pozbawienia wolności.

Wyrok zaskarżony został apelacjami obrońców obu oskarżonych.

Obrońca I. S. zarzuciła wyrokowi:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego a to art. 60 § 3 k.k., pomimo spełnienia przez oskarżonego przesłanek określonych w dyspozycji przepisu, co miało wpływ na wymierzenie kary rażąco niewspółmiernej, przez nieuwzględnienie korzyści odniesionych przez organa ścigania na skutek wyjaśnień złożonych przez I.S., które to stały się filarem dla ustaleń Sądu meriti;
2. naruszenie przepisów postępowania karnego mających wpływ na treść wyroku tj. art. 4,7 w zw. z art. 410 i 424 k.p.k. polegającej na dowolnej a nie swobodnej ocenie materiału dowodowego a przejawiającej się:

- uznaniu, wbrew zebranemu w sprawie materiałowi dowodowemu, iż wyjaśnienia J.K. stanowią dowód udziału I.S. w nakłanianiu do zabójstwa W.G., bez prawidłowej weryfikacji tego dowodu, w sytuacji gdy jego wyjaśnienia są sprzeczne z wyjaśnieniami I.S.;
- dowolną a nie swobodną ocenę wyjaśnień I.S. i niewyjaśnienie podstaw uznania, iż oskarżony umniejszał swoją rolę przy popełnianiu przestępstw, w zakresie których złożył obszerne wyjaśnienia i które stały się filarem ustaleń faktycznych poczynionych przez sąd, podczas gdy prawidłowa analiza materiału dowodowego wskazuje, iż I.S. przekazywał organom ścigania wszystkie informacje jakie posiadał, zgodnie ze swoim stanem wiedzy a niepełna wiedza na ich temat jest wynikiem wyłącznie faktu brania udziału w określonej fazie przestępstwa bądź obszerności materiału;
- 2. błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że I.S. był inicjatorem spotkania, na którym miały zapaść wiążące decyzje co do zabójstwa W.G. oraz że bezpośrednio oskarżony nakłaniał J.K. i S.W. do dokonania zabójstwa W. G., podczas gdy z zebranego materiału dowodowego wynika, iż jedyną osobą, która nakłaniała i była zainteresowana popełnieniem tego przestępstwa był M.W.;
- 3. rażącą niewspółmierność kary, poprzez nienależyte uwzględnienie pozytywnych danych okołopoznawczych oskarżonego, znaczny upływ czasu a także wewnętrzną niesprawiedliwość wyroku.

Podnosząc powyższe skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku przez uchylenie kary łącznej i zmianę zaskarżonego wyroku poprzez:

- co do czynu z pkt. 4 uniewinnienie oskarżonego ewentualnie wymierzenie kary jednostkowej z zastosowaniem art. 60 § 3 k.k.;
- co do pozostałych czynów o wymierzenie kar jednostkowych z zastosowaniem art. 60 § 3 k.k. oraz wymierzenie kary łącznej z uwzględnieniem dyspozycji tego przepisu ewentualnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Obrońca K. B. podniosła w swej apelacji zarzuty obraży:

- 1 - w zakresie prawa procesowego – art. 2 § 2 k.p.k., art. 4 k.p.k., art. 5 § 2 k.p.k., art. 7 k.p.k. i 410 k.p.k. i 424 k.p.k. przez naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów przez:

- brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego i pominięcie spójnych logicznych i konsekwentnych wyjaśnień oskarżonego składanych po zmianie postawy procesowej, świadomości oskarżonego w kontekście umyślności popełnienia czynu oraz okoliczności poprzedzających zdarzenie z których to wyjaśnień wynika, iż zachowanie oskarżonego wskazuje na popełnienie zarzucanego czynu w formie zjawiskowej opisanej w dyspozycji art. 18 § 2 k.k.

- wybiórczą analizę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego i niezasadnym poprzestaniu na ocenie tegoż materiału w zakresie czynności sprawczej oskarżonego oraz jego świadomości w kontekście umyślności popełnienia zarzucanego mu czynu, a także okoliczności poprzedzających zdarzenie, wielości osób przekazujących pieniądze, które to okoliczności prawidłowo ocenione winny prowadzić do wniosku, iż oskarżony działał z zamiarem ewentualnym

2 – w zakresie prawa materialnego

- przyjęcie za podstawę wymiaru kary w zakresie skazania dyspozycji art. 148 § 1 k.k. z pominięciem okoliczności, iż działanie oskarżonego w tej sprawie ograniczyło się do zbierania i przekazania pieniędzy co wskazuje, iż czyn przypisany K. B. winien być zakwalifikowany z zastosowaniem art. 18 § 2 k.k.

Ponadto z ostrożności procesowej:

3 - zarzut rażącej niewspółmierności kary wyrażający się wymierzeniem K.B. kary łącznej bezwzględnego pozbawienia wolności w wymiarze 7 lat i 11 miesięcy, bez wszechstronnej analizy dyrektyw wymiaru kary, a zwłaszcza okoliczności łagodzących, wobec którego wymierzenie kary w takim rozmiarze przekraczałoby stopień winy oraz nie spełniało celów prewencji ogólnej i indywidualnej.

Podnosząc powyższe skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku przez:

- przyjęcie w opisie czynu, iż oskarżony działał z zamiarem ewentualnym i że podstawą przypisanego oskarżonemu czynu stanowi art. 148 § 1 k.k. w zw. z art. 18 § 2 k.k. w zw. z art. 60 § 3 k.k. i art. 60 § 6 pkt 2 k.k. oraz znaczne złagodzenie orzeczonej kary

ewentualnie:

o uchylenie w stosunku do K.B. wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi i przekazał sprawę Sądowi I Instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny w Łodzi wyrokiem z dnia 29 listopada 2021 r. w sprawie II AKA 207/20 zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

- w stosunku do oskarżonego I.S. złagodził orzeczoną wobec tego oskarżonego karę łączną pozbawienia wolności do 11 lat,

- K.B. uznał za winnego tego, że:

w okresie od lipca 1999 r. do 12 sierpnia 1999 r. w Ł., działając wspólnie i w porozumieniu, a także z innymi osobami, co do których sprawy wyłączono do odrębnego postępowania, w zamiarze bezpośrednim pozbawienia życia, poprzez uzgodnienie w solidarnej grupie osób popełniających przestępstwa zamiaru pozbawienia życia T. R., dokonywali dalszych uzgodnień na temat orientacyjnego czasu i sposobu dokonania tego czynu, K.B. z innymi osobami zbierał informacje dotyczące miejsc w jakich przebywa T. R., pojazdów jakimi się porusza, uzyskali jego fotografię, a także zbierali pieniądze na opłacenie bezpośredniego wykonawcy przekazane M.W., który podjął się znalezienia bezpośredniego wykonawcy pozbawienia życia T. R., usiłowali podżęgać nieustaloną osobę do pozbawienia życia T. R., przy czym zamierzonego celu nie osiągnęli, bowiem w dniu 12 sierpnia 1999 r. T. R. został pozbawiony życia przez nieustaloną osobę po oddaniu do niego co najmniej dwóch strzałów z broni palnej powodujących u niego rany postrzałowe głowy i tułowia z uszkodzeniem dużych pni naczyń w przebiegu kanałów ran, co doprowadziło do gwałtownej śmierci T. R., czym oskarżony wypełnił dyspozycję art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 18 § 2 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. i za to wymierzył mu karę 7 lat pozbawienia wolności.

Orzeczenie to zaskarżone zostało kasacjami obrońców obu skazanych.

Obrońca I. S. zarzuciła wyrokowi:

1. naruszenie art. 433 § 2 k.p.k. oraz art. 457 § 3 k.p.k. w zakresie jakim uznał bezzasadność naruszenia art. 60 § 3 k.k. w wyroku Sądu I Instancji, w sytuacji, gdy skazany dobrowolnie ujawnił wszelkie znane mu fakty związane z zarzuconymi przestępstwami oraz wszelkie okoliczności popełnienia tych czynów, a zatem w sytuacji, gdy zastosowanie wymienionego przepisu było obligatoryjne;
2. rażące naruszenie art. 457 § 3 k.p.k. poprzez nierozważenie i nieustosunkowanie się przez Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku do wszystkich zarzutów i wniosków apelacyjnych obrońcy, co miało istotny wpływ na treść wyroku.

Podnosząc powyższe, obrona wniosła o uchylenie wyroku w zakresie zaskarżonym kasacją i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Apelacyjny w Łodzi

Obróńca K. B. zarzuciła wyrokowi obrazę:

1. art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., która miała wpływ na treść wydanego w sprawie orzeczenia poprzez naruszenie standardu niezawisłości i bezstronności w orzekaniu w rozumieniu art. 45 ust.1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Prawa Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności wyrażających się w nienależytej obsadzie sądu z uwagi na branie udziału w niniejszej sprawie dwóch sędziów powołanych na urząd Sędziego Sadu Apelacyjnego w Łodzi na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 roku o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2018 r., poz. 3) jak również w sytuacji braku znajomości akt sprawy przez cały skład orzekający w dniu 15 listopada 2021 r.
2. art. 410 k.p.k. poprzez oparcie wyroku nie na całokształcie materiału dowodowego a na jego części w skutek nie zaznajomienia się przez skład orzekający z częścią tajną akt, co implikuje, iż podstawę wyroku w niniejszej sprawie stanowi nie całokształt materiału dowodowego a jego część obejmująca okoliczności ujawnione w toku postępowania w części jawnej.

Podnosząc powyższe zarzuty obrona wniosła o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi w zakresie dotyczącym K. B. i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Łodzi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja obrońcy skazanego K.B. jest zasadna.

Rozważania co do wskazanej wyżej części zarzutów rozpocząć należy od przypomnienia zdarzeń mających miejsce na etapie postępowania apelacyjnego, a które są istotne dla oceny postawionego zarzutu obrazy art. 410 k.p.k.

Przypomnieć zatem należy, że do rozpoznania sprawy w Sądzie Apelacyjnym w Łodzi początkowo, w dniu 7 grudnia 2020 r., wylosowano skład: Sędzia referent P. U., Sędziowie SA: K. E. i P. F.. W tym składzie wyznaczono rozprawę na dzień 22 stycznia 2021 r., którą odroczone ze względu na brak części akt dołączonych do

niniejszej sprawy. Kolejny termin sprawy – 28 maja 2021 r. wyznaczono w składzie: Przewodniczący SSA P. F., sprawozdawca SSA P. U. i Sędzieja delegowany SSO J. L.. Ponieważ nadal nie nadesłano wszystkich akt spraw, o które zwracano się, wyznaczono kolejny termin na dzień 1 lipca 2021 r. Z uwagi na nieobecność osk. K. B. odroczone rozpoznanie sprawy do dnia 3 września 2021 r.

W dniu 3 września 2021 r. (k. 31408) obrońca osk. R. R. złożył wniosek, a wszyscy pozostali obrońcy występujący w sprawie przyłączyli się do niego, o wyłączenie SSA P. U. ze składu orzekającego w tej sprawie *„z uwagi na fakt zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej tj. obawy braku bezstronności w orzekaniu”*. Sprawa została odroczonej na cel rozpoznania wniosku.

Zarządzeniem Przewodniczącego Wydziału z dnia 7 września 2021 r. wezwano obrońcę oskarżonego R. R. o sprecyzowanie, czy składa wniosek o wyłączenie w trybie art. 41 § 1 k.p.k., czy też ustawy o Sądzie Najwyższym (k. 31414).

Pismem z dnia 10 września 2021 r. (k. 31410 – 31412) wezwany obrońca wskazał, że podstawę prawną złożonego przez niego wniosku stanowi art. 41 § 1 i 2 k.p.k.

Zarządzeniem z dnia 15 września Przewodniczący Wydziału wyznaczył do rozpoznania wniosku o wyłączenie sędziego delegowanego, sędziego SO J. L. (k. 31418).

Postanowieniem z dnia 22 września 2021 r. Sąd Apelacyjny w wyznaczonym składzie postanowił przekazać wniosek Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego (dalej – IKNiSP). Jak wynika z uzasadnienia tego orzeczenia Sąd uznał, że choć jako podstawę wskazano przepisy k.p.k. to jednak odnosi się on do braku niezawisłości sędziego, a w tej sytuacji podlega on rozpoznaniu przez IKNiSP (k. 31421).

Kolejną rozprawę wyznaczono na dzień 15 listopada 2021 r.

W dniu 15 listopada 2021 r. (k. 31448) Przewodniczący Wydziału wydał zarządzenie, w którym wskazał, że *„w związku z uzyskaną informacją od SSA P. F. o pobycie w szpitalu, zarządza rozpoznanie sprawy z udziałem sędziego zastępującego – SSA L. S.”*.

Sprawę wyznaczoną na godzinę 10.15 rozpoczęto z uwagi na oczekiwanie na konwój o godz.10.27. (k.31460-31465).

Podczas rozprawy obrońcy zgodnie wniesli o jej odroczenie, gdyż SSA L. S. wyznaczony do rozpoznania sprawy w dniu rozprawy nie miał możliwości zapoznania się z aktami sprawy. Prokurator wniósł jak obrońcy, o odroczenie rozprawy.

Sąd postanowieniem nie uwzględnił wniosku uzasadniając to tym, że *„to właśnie na rozprawie sąd kształtuje swoje przekonanie co do sprawy, a nadto sędzia z wieloletnim doświadczeniem potrafi przygotować się w zakresie niezbędnym do udziału w rozpoznaniu sprawy i w rozprawie”*.

Po zamknięciu przewodu sądowego i udzieleniu głosu stronom odroczone wydanie wyroku do dnia 29 listopada 2021 r. W tym dniu nie uwzględniono wniosku o wznowienie przewodu sądowego i wydano wyrok.

Jak wynika z materiałów zgromadzonych w Kancelarii Tajnej Sądu Najwyższego Sędzia L. S. z materiałami zgromadzonymi w teczkach oznaczonych jako [...], [...1], [...2] zapoznał się w dniu 17 listopada 2021 r.

Ponieważ do dnia 21 marca 2022 r. Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w sprawie przesłanego jej wniosku o wyłączenie od udziału w sprawie SSA P. U. nie podjęła żadnych czynności (nie wynikają one z akt sprawy) pismem z tego dnia obrońca R. R. cofnął swój wniosek (k. 31502).

Jak wynika z powyższego zestawienia przedstawionych okoliczności, zarzut, iż Sędzia L. S. przystąpił do rozpoznania sprawy w dniu 15 listopada 2021 r. bez znajomości choćby pobieżnej akt sprawy, jest w pełni uzasadniony.

Decyzja o ustaleniu nowego składu z udziałem wskazanego Sędziego została podjęta rano, na godzinę – dwie przed rozpoczęciem rozprawy apelacyjnej. Nie był to czas, który pozwolił na zapoznanie się choćby najbardziej pobieżne z materiałem dowodowym zebrany w 162 tomach akt dotyczących licznych zarzutów przeciwko 7 oskarżonym i dotyczących ich apelacji. Co niewątpliwie, w świetle danych na kartach przeglądowych z Kancelarii Tajnej SN, Sędzia L. S. zapoznał się z aktami niejawnymi dopiero w dniu 17 listopada 2021 r., a więc już po zamknięciu przewodu sądowego. Szczególnego podkreślenia wymaga to, że rozprawa apelacyjna przeprowadzona w dniu 15 listopada 2021 r. była jedyną prowadzoną w ramach postępowania odwoławczego.

W tej sytuacji nie ulega wątpliwości, że jeden z członków składu orzekającego uczestniczył w postępowaniu odwoławczym praktycznie nie znając sprawy, nie mając możliwości zapoznania się z materiałem aktowym, zaś z materiałami niejawnymi zapoznał się dopiero po zamknięciu przewodu odwoławczego. Taki udział w rozprawie apelacyjnej w istocie był udziałem pozornym, gdyż czynił zadość jedynie wymogowi odpowiedniej liczby sędziów zasiadających w składzie sądu. Nie sposób również przyjąć, że sędzia znajdujący się w takiej sytuacji jest w stanie orzekać zgodnie z art. 410 k.p.k., a więc w oparciu o całość dowodów ujawnionych w sprawie, a nawet w zakresie postawionych w apelacjach zarzutów. Niczego w tej sytuacji nie zmienia ewentualne stwierdzenie, że Sędzia mógł się zapoznać z aktami sprawy w odpowiednim zakresie już po zamknięciu przewodu sądowego, a więc w czasie oczekiwania na publikację wyroku, gdyż uczestniczył w rozprawie apelacyjnej nie będąc do niej przygotowany nawet w minimalnym stopniu, jest to zatem sytuacja zbliżona do tej, na którą wskazuje art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k. – udział osoby niezdolnej do orzekania.

Odrębnym problemem, ale nie mniej istotnym i również wskazującym na potrzebę uchylenia zaskarżonego wyroku, jest kwestia złożenia przez obrońców wniosku o wyłączenie od udziału w sprawie Sędziego P. U. Wniosek ten, w istocie, do dnia dzisiejszego nie został rozpoznany.

Nie można bowiem nie dostrzegać tego, że wniosek taki na rozprawie w dniu 3 września 2021 r., co prawda złożył jeden z obrońców – adw. S.S., ale wszyscy pozostali obecni na rozprawie obrońcy przyłączyli się do niego. Trudno zatem przyjmować, że cofnięcie tego wniosku po ponad 6 miesiącach od jego złożenia przez adw. S. S. oznacza, że wszyscy pozostali obrońcy również go cofnęli. Brak zresztą w aktach sprawy informacji o jakiegokolwiek aktywności w tej sprawie Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych. Nie wiadomo zatem czy sprawa została w tej Izbie zarejestrowana, czy wykonano w niej jakiegokolwiek czynności i czy ostatecznie została umorzona, czy też nadal jest prowadzona.

Nie mniej istotne jest to, że wniosek ten został skierowany do rozpoznania do organu, który nie jest i nigdy nie był „sądem ustanowionym ustawą” w rozumieniu art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (vide: m. in. wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 23 listopada 2023 r. w sprawie

Wałęsa przeciwko Polsce – Skarga nr 50849/21. W tezie 290 tego wyroku wskazano jednoznacznie, że „IKNiSP – organ, który nie może być uznany za „niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą” czy też, w konsekwencji, za posiadający atrybuty „sądu”, który jest „zgodny z prawem” dla celów Konwencji. Trybunał stwierdził w szczególności, że naruszenia prawa wewnętrznego, wynikające z nieprzestrzegania zasady praworządności, zasady trójpodziału władzy i zasady niezależności sądownictwa, w sposób immanentny skaziły procedurę powoływania do IKNiSP”). Decyzja tego organu nigdy zatem nie mogłaby mieć skutku w postaci rozstrzygnięcia kwestii czy wskazany sędzia może brać udział w danej sprawie. Rozstrzygnięcie bowiem tej kwestii zastrzeżone jest do kompetencji **sądu** i to bez względu na tryb ustawowy, w którym badanie to następuje.

Zauważyć też trzeba, że przewlekły sposób rozpoznawania przedmiotowego wniosku przez IKNiSP urąga wszelkim obowiązującym w tym zakresie standardom sądowym.

Trudno też za poprawne uznać zachowanie Przewodniczącego Wydziału w Sądzie Apelacyjnym, który do rozpoznania wniosku o wyłączenie sędziego apelacyjnego wskazał sędziego delegowanego z sądu niższej instancji, a dodatkowo orzekającego w tym samym składzie co osoba, co do której złożono wniosek. Oczywistym jest, że presja w jakiej znalazł się w tej sytuacji Sędzia SO J. L. musi nasuwać daleko idące wątpliwości co do zachowania przez niego obiektywizmu i rzeczywistej bezstronności. W tym kontekście także postrzegać można, że Sędzia ten podjął co najmniej dyskusyjną decyzję, iż wniosek został złożony w trybie ustawy o Sądzie Najwyższym, a nie przepisów Kodeksu postępowania karnego, choć te wprost i jednoznacznie wskazane zostały jako podstawa prawna wniosku.

Kolejnym, ale być może najistotniejszym mankamentem zespołu problemów, który zrodził się na tle złożenia wniosku o wyłączenie sędziego od udziału w niniejszej sprawie jest kwestia poprawnego zinterpretowania i zastosowania w sprawie normy art. 42 § 3 k.p.k.

Przepis ten, *in fine*, zawiera zdanie wskazujące, że „z chwilą wyłączenia sędziego czynności procesowe dokonane z jego udziałem po złożeniu wniosku stają się bezskuteczne”. Z powyższego należy wyprowadzić wniosek, że pomimo złożenia wniosku o wyłączenie sędziego dopuszczalne jest wykonywanie czynności

procesowych z jego udziałem. Gdyby bowiem istniał nakaz powstrzymania się od dokonywania takich czynności, stwierdzenie o ich bezskuteczności byłoby normą pustą – zbędną, ponieważ takich czynności nie byłoby. Dozwolenie dokonywania takich czynności nie może jednak rozciągać się na sferę orzekania kończącego sprawę w danej instancji. Wszak istotą omawianej regulacji jest sprawne przeprowadzenie procesu, to aby złożony wniosek nie hamował, na ile to możliwe, wykonywania wcześniej zaplanowanych czynności. Dotyczyć jednak, z istoty swojej, może to tylko tych czynności, które da się powtórzyć, a więc zwłaszcza przeprowadzenia dowodów. Czynnością taką nie jest już natomiast wydanie wyroku. Omawiany przepis nie zawiera wszak żadnych przepisów, które określałyby kto i w jakim trybie miałby stwierdzać bezskuteczność takiego wyroku.

Świetnym przykładem doprowadzenia do całkowitej dysfunkcyjności omawianej instytucji jest niniejsza sprawa. Sąd Apelacyjny wydał prawomocny wyrok w sprawie, w sytuacji gdy nie został rozpoznany wniosek o wyłączenie sędziego. Wyrok ten zatem i tak nie może być wykonywany do czasu rozpoznania wniosku. W tej zatem przestrzeni zauważyć wypada, że polskiemu procesowi karnemu nieznanne jest „zjawisko” wyroku istniejącego warunkowo – który straci swoją skuteczność lub otrzyma ją wraz z rozpoznaniem (po jego wydaniu) wniosku o wyłączenie sędziego. Stwierdzić należy, że z samej istoty rzetelnego procesu sądowego wynikać musi, że rozpoczyna się on od ustalenia sądu właściwego do jego prowadzenia na danym etapie. Stąd wniosek składany w trybie art. 41 § 1 k.p.k., co do zasady, winien być zgłoszony przed rozpoczęciem przewodu sądowego.

Natomiast jeżeli wniosek o wyłączenie sędziego od udziału w sprawie nie zostanie rozpoznany przed zamknięciem przewodu sądowego w danej instancji, sąd powinien rozprawę przerwać, odroczyć lub postępowanie zawiesić do czasu jego rozpoznania. Niedopuszczalne natomiast jest dalsze procedowanie, w szczególności wyrokowanie.

Sąd wydający wyrok w takiej sytuacji – gdy nie rozstrzygnięto, czy zasiadają w nim sędziowie, którzy nie są wyłączeni od udziału w sprawie – jest sądem nienależycie obsadzonym w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Jak już wskazano, w niniejszej sprawie, wniosek o wyłączenie sędziego, złożony na etapie postępowania apelacyjnego przez wszystkich obrońców, nigdy nie

został rozpoznany, a przynajmniej w aktach sprawy brak takiej informacji, i w takich realiach procesowych doszło do wyrokowania. W tej przestrzeni zatem zasadnie podniesiony został zarzut obrazy art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., wprost zaś został tu naruszony art. 41 k.p.k., poprzez nie rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego, co doprowadziło do wygenerowania bezwzględnej przesłanki odwoławczej, gdyż w składzie orzekającym zasiadał sędzia, co do którego nie została rozstrzygnięta kwestia, czy może on brać udział w rozpoznawaniu tej sprawy. Taki zatem sąd nie może być uznany za należycie obsadzony.

Zważywszy na wszystkie omówione wyżej okoliczności, w szczególności na stwierdzenie zaistnienia w sprawie zaistnienia wskazanej wyżej bezwzględnej przesłanki odwoławczej, Sąd Najwyższy orzekł o uchyleniu zaskarżonego wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Łodzi.

Mając na względzie wskazane przyczyny uchylenia zaskarżonego wyroku skutkujące jego uchyleniem, ustosunkowywanie się do pozostałych zarzutów podniesionych w kasacji byłoby przedwczesne – art. 436 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.

Ponieważ te same okoliczności, które zadecydowały o uchyleniu sprawy wobec K. B. odnieść trzeba do I. S., a także pozostałych oskarżonych, co do których złożono apelacje, przy zastosowaniu art. 518 k.p.k. na podst. z art. 435 k.p.k., wyrok należało uchylić również co do tych oskarżonych, którzy nie wnieśli kasacji, a więc: M.W., S.L., K.J. oraz J.B.. Powyższe nie dotyczy natomiast skazanego R. R. który wyrokiem z dnia 29 listopada 2021 r. został przez Sąd Apelacyjny uniewinniony od popełnienia zarzuconych mu czynów, a art. 435 k.p.k. stosowany może być jedynie na korzyść współoskarżonego, który nie zaskarżył wyroku [*żaden inny przepis Kodeksu nie upoważnia natomiast do orzekania na niekorzyść poza podmiotowo zakreślonymi granicami środka odwoławczego, choćby względy, które zadecydowały o wzruszeniu orzeczenia na niekorzyść oskarżonego objętego środkiem odwoławczym w równie oczywisty sposób (np. wystąpienie tej samej tzw. bezwzględnej przyczyny odwoławczej), dotyczyły innego oskarżonego (po r. wyroki SN: z 19.11.2008 r., V KK 182/08, oraz z 28.11.2007 r., WA 42/07, OSNKW 2008/1, poz. 12).*]

Po uchyleniu zaskarżonego wyroku postępowanie co do J.B. należało umorzyć na podstawie art. 17 § 1 pkt 5 k.p.k., gdyż skazany zmarł w dniu 6 lutego 2024 r. (informacja z systemu PESEL – SAD).

Kierując się przedstawionymi względami Sąd Najwyższy orzekł jak na wstępie.

Przewodniczący: SSN Piotr Mirek

Sędziowie: SN Jerzy Grubba

SN Jarosław Matras

WB.

r.g.